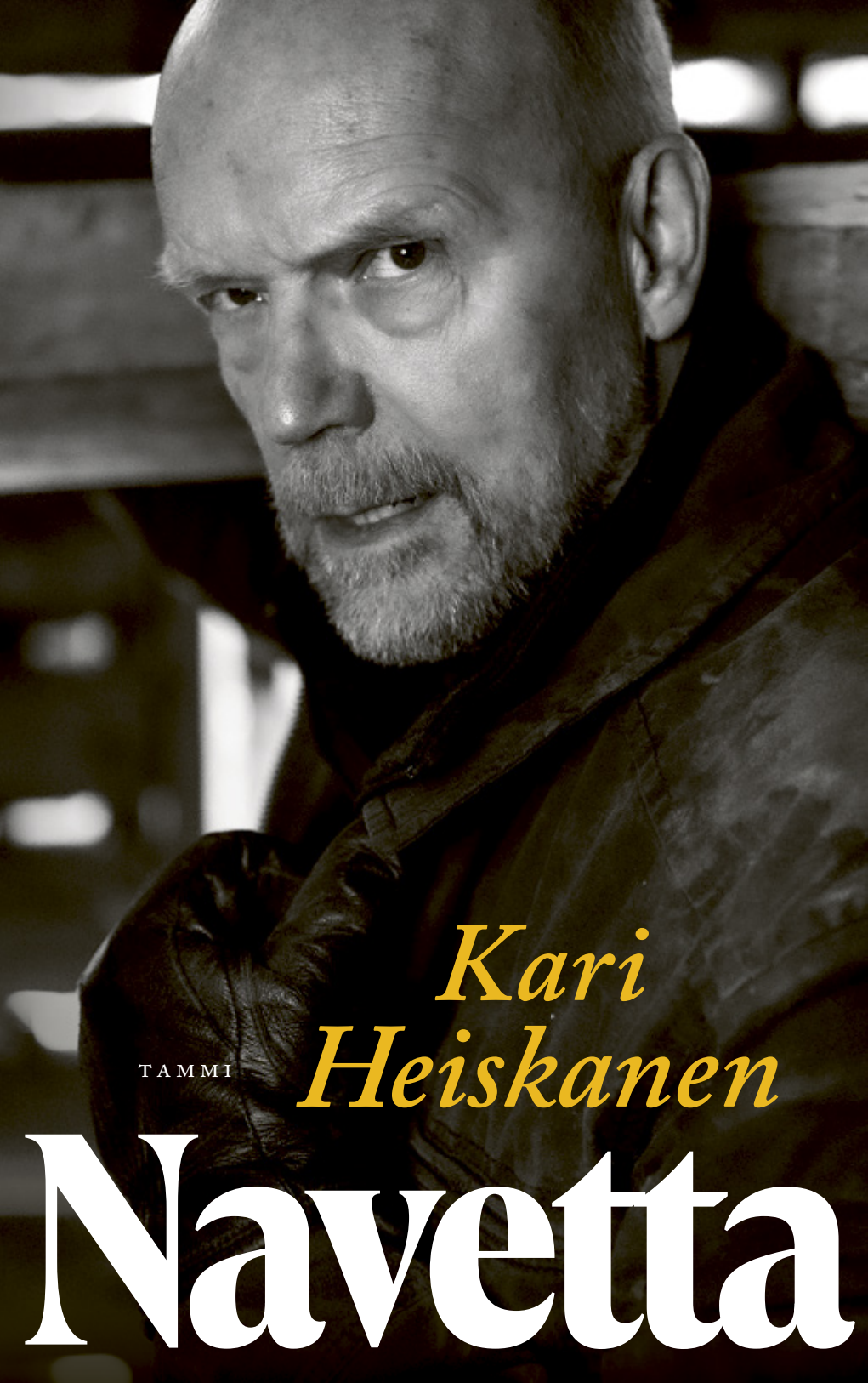

Kari
Heiskanen

TAMMI

Navetta

*Kari
Heiskanen*

Navetta

TAMMI

HELSINKI

1. painos

© Kari Heiskanen ja Tammi 2026

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-7933-6

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

OLEN SEITSEMÄN IKÄINEN, kun isä kehottaa minua puke-
maan päälle ja lähtemään mukaansa. Lumi narskuu ken-
kiemme alla, kun käsi kädessä kävelemme kohti Manee-
sia, Reserviupseerikoulun juhlasalia, jossa on alkamassa
kurssin päättäjäisjuhlan harjoitukset. Isä jättää minut
istumaan yksin aution salin eturiviin ja menee taemmas
tapaamaan työtovereitaan. Avaan toppatakin vetoketjun,
riisun äidin kutoman pipon ja lapaset viereiselle tuolille
ja katselen katossa roikkuvaa valaisinta. Yhtäkkiä esiri-
pun halkiosta loikkaa kirves kädessä mustiin shortseihin,
verkkopaitaan ja mustiin saappaisiin pukeutunut mies ja
karjaisee: "Murhan voi tehdä lihakirveellä tai nup-
pineulalla!" En lausetta seurannutta sketsiä katsellessani
voinut tietää, että tuosta kohtauksesta muodostuisi alku-
kuva, jolle tulisin myöhemmin perustamaan ohjaajan
tyylini.

MÖKKI OLI OLLUT kymmenen vuotta autiona. Piha oli kauttaaltaan vesakoitunut, takapiha täynnä roinaa, vanha ruostunut Panhard ilman renkaita, parimetrinen sateessa turvonnut paperirulla, puretun aitan alimmat lahot hirret ja kaikenlaisia asumisen jättöjälkiä. Mökin katolla sinnitteli huovan läpi puskeva koivuntaimi ja pihan perällä nyykähtänyt navetta, jonka pärekatto katotuoleineen oli romahtanut. Puolittain rinteeseen sisään rakennettu sauna oli saanut betonilaudoista kyhätyn katoksen suojakseen, ja sen vieressä oli lautahökötys, jossa aikanaan lienee pidetty paria sikaa. Mutta rossipohjainen hirsimökki seisoj suorana sorapohjaisella kumpareella, eikä vesi ollut ennättänyt missään tehdä tuhojaan. Tontin lukemattomat suuret koivut tekivät vaikutuksen, samoin etupihan kallellaan oleva suuri mänty, joka seisoj vakaasti siirtolohkareen kupeessa. Vaikka mökki kaipasi kunnostusta, tai ehkä juuri siksi, ihastuimme taloon ja tiluksiin ja tiesimme, että saisimme siitä vuosien mittaan mieleisemme.

Mökin oli rakentanut Otto Adrian Mast, metsuri, joka viisi hirsikertaa ladottuaan sai käskyn lähteä talvisotaan ja hengissä sodasta palattuaan laittoi valmiiksi kodin Lyydia-vaimolleen ja vähitellen karttuvalle lapsilaumalle. Elämä keittiön ja kamarin asunnossa viiden lapsen kanssa ei sodanjälkeisessä Suomessa ollut tavatonta. En silti voi olla ajattelematta isännän tai emännän työn määrää. Metsurin töiden ohessa Otto sai käydä niittämässä heinää isompien talojen pelto-ojien pientareilta, kun oma pieni heinämaa ei lehmille riittänyt. Eikä Lyydian urakka ollut yhtään helpompi. Lasten lisäksi piti hoitaa eläimet, kantaa vedet, lämmittää uunit ja omin käsin saada aikaan kaikki se, mitä tarvittiin.

Samassa hengessä kävin kaupat tehtyämme raivamaan rakennuksia ja tonttia. Navetan välipohja näytti ehjältä, mutta kun kiipesin parvelle, se parin askeleen jälkeen petti ja putosin katon läpi betonilattialle. Vesurin ja kirveen kanssa huhkin ympäriinsä, kunnes Sara Paavola-lainen ennen puoltayötä komensi välillä nukkumaan. Takapihan metsittynyt ja kivikkoinen tanner paljasti tämän tästä aarteitaan, viinapulloja, joita Otto lienee piilotellut kivenkoloihin. Salailua tarvittiin, sillä Lyyti-emäntä oli Jehovan todistaja eikä varmaan katsellut hyvällä viinanjuontia. Roinaa täynnä olevalta mökin vintiltä löysin pahvilaatikollisen *Vartiotorni*-lehtiä sekä muutamien alan kirjan. Yhden sellaisen välistä tipahti valokuva nuoresta Lyytistä 30-luvun juh lamekko päällä. Vintti oli

ollut asumiskäytössäkin, sillä tilanahtaus pakotti isännän pakkasten hellitettyä kapuamaan pärekaton alle nukkumaan.

Mökin sisusta oli varsin vaatimaton, eikä kamarin kakluuni kuulemma vetänyt. Nappasin seinältä verhotangon ja survaisin sen ylös hormiin, josta tipahti mustunut tiili. Sytytin koemielessä tulet, ja uuni veti kohisten, samoin keittiön oman pellon savella muurattu kuuden leivän uuni, jonka Otto oli viime töinään maalannut kirkkaan oranssiseksi. Ensimmäisen talven tammikuussa tulivat kovat pakkaset mutta uunit pitivät torpan lämpimänä, vaikka mittari näytti kolmeakymmentä. Vuoden ikäinen Saimi nukkui äitini kutomassa villapuvussa hetekan puolikkaalla ja oli autuaan tietämätön jymähdyksistä, joihin isänsä tämän tästä hätkähteli, kun pakkasen kuritti hirsistä runkoa. Aamulla heräsimme leivinuunista leijuvaan makeaan tuoksuun, yön yli hautunut ohrapuuro houkutti aamiaiselle.

Ensimmäisen vuoden navettaa suojasivat katolle levittämäni pressut, mutta jo toisena syksynä pidimme veljieni Juhan ja Sepon sekä Vesa Vierikon kanssa kattotalkoot. Suomenlinnan kesäteatterin katsomoa suojasi osittain aaltopeltikatto, joka jouduttiin purkamaan, kun se piti sateella niin suurta ääntä, ettei näyttelijöiden puhe erotunut. Tarjouduin ostamaan pellit satasella, mutta teatterin valosuunnittelija Tomi Tirranen torjui niin alhaisen summan. Kun kysyin, paljonko hän haluaa minun

maksavan, hän pohti hetken ja sanoi: ”Satakolme markkaa.” Pellit roudattiin tontille, ja syksyn sateissa asensimme uudet kattotuolit, ruoteet ja niiden varaan pellit, jotka olivat vanhaan malliin niin paksut, että naulan läpilyönti tuotti monta mustunutta peukaloa.

Peltejä jäi niin paljon, että päätin kattaa niillä mökin. Veistin puukolla irti kattuhuovan kolmiorivat, mikä jätti vanhaan haperoon huopaan veden mentävät railot, joten hain Lempäälästä sekundahuopaa suojaksi kondenssivedeltä. Uuden huovan päälle hakkasin kehikon ja aloin kantaa peltejä yksi kerrallaan katolle. Työ oli hyvässä vauhdissa ja paukutin nauloja niin, että kylä raikui, kun Paavolainen komensi alas, ja syykin oli ymmärrettävä. Koko Suomen tuli hiljentyä television ääreen, Kekkosta vietiin hautaan.

Juureni ovat isän puolelta Karjalasta, Harlusta, jossa Matts Heiskain, Sortavalan maaseurakunnan kirjoihin ensimmäisenä viety Heiskanen, oli syntynyt vuonna 1781. Nuo juureni ovat vahvasti talonpoikaiset. Talo periytyi aina isältä pojalle, joka jatkoi peltojen viljelyä ja karjanpitoa. Äidin puolelta sukua ei ole selvitetty, sillä äiti menetti biologisen isänsä ollessaan parivuotias. Myöhemmin hän sai ottoisän, jonka asemaa ei kai haluttu kiistää tutkimalla oikean isän sukupuuta.

Kun synnyin, sodasta ei ollut kulunut kuin kymmenen vuotta. Kasvoin aikana, jolloin maa rakennettiin uudelleen sekä aineellisesti että kulttuurisesti. Pitkälle aikuisikääni saakka olot muuttuivat paremmiksi ja hyvinvointi kasvoi. Saimme penisilliinin, poliorokotteen, neuvolat, koululaitoksen ja alun vaaran vuosien jälkeen vakaalta vaikuttaneen suhteen idän jättiläiseen. Kekkonen vallankäyttöä toki arvioitiin kriittisesti jo hänen elinaikanaan, mutta tuolloin hän onnistui hiljentämään kriitikot vetoamalla Neuvostoliiton uhkaan. Jälleenrakennuksen työtehtiäs eetos siirtyi sodan jälkeen syntyneisiin suuriin ikäluokkiin, eikä tuo eetos ole vieras omallekaan ikäluokalleni.

Elin kaksikymmentäkuusi ensimmäistä vuottani Kekkonen Suomessa, mikä kohdallani konkretisoitui pariin kohtaamiseen hänen kanssaan ja sivusi sittemmin uraani eri yhteyksissä. Kun ensimmäisen kerran astuin teatterikoulun toisen vuoden keväällä yleisön eteen, Kekkonen tuli katsomaan. Kaisa Korhonen ohjasi Koiton näyttämölle Maxim Gorkin sukupolvidraaman *Viimeiset*, jossa näyttelin pienen roolin ydinperheen tyttären miehenä, jonka nimi oli Leštš eli Lahna. Kaisa oli aikanaan osallistunut Tamminiemessä niin sanotuille Kekkonen lastenkutsuille, joihin vanha presidentti keräsi vihaisimpia nuoria radikaaleja syleillääkseen heidät kuoliaaksi. Kaisa kai jännitti jälleennäkemistä niin, että komensi meidät kaikki ennen näytöksen alkua ympärilleen ja käski huutaa niin paljon kuin palkeista lähtee. Tein työtä käskettyä ja

karjuin niin, että ääni katosi täysin. Yritin selvittää kurkkuani juomalla rekvisiitaksi tuotua teetä mutta hörpin sen väärään kurkkuun, ja tilanne meni vielä huonommaksi. Pyyhkäisin hikeä lautasliinalla ja huomasin, että viiksisväri oli valunut poskille. Samassa kuulin iskuni ja menin ohjauksen mukaan seisomaan etunäyttämön ramppiin parin metrin päähän Kekkosesta, joka istui yksin eteen tuodussa nojatuolissa. Kähisin rykien repliikkini hien valuessa silmiin, mikä oli sikäli armollista, etten nähnyt sen enempää presidentin kuin kenenkään muunkaan tyrmistyneitä kasvoja. Isä, äiti ja Juha olivat katsomassa ja ihmettelivät, miksei yhdestäkään sanastani saanut mitään selvää. Katastrofi, fiasko! Esityksen jälkeen lohdutin itseäni: tuollaisen kuilun pohjalta on vain yksi tie, ylös.

Toisen kerran lähes törmäsin Kekkoseen hiihtäessäni. Näin Seurasaarenselällä jo kaukaa vanhan miehen lykkivän minua kohti ja aikomukseni oli antaa latua, mutta punapipoinen ukko siirtyi sivuun paljon ennen kohtaamistamme. Vastatusten tullessamme huomasin, että mies on presidentti, mutta kun kerran latua oli tarjottu, porhalsin ohi. Perässä hiihtävä sotilasasuinen adjutantti, jonka repusta sojottava pitkä antenni heilahteli hiihtopotkujen tahtiin, katsoi minuun karsaasti – olisit poika voinut antaa latua valtion päämiehelle.

Aikoinaan iltapäivälehti järjesti äänestyksen siitä, kuka näyttelisi Kekkosta, jos hänestä tehtäisiin elokuva. Olin lukijoiden suosikki, eivätkä he olleet ainoita, hankkeesta

oli kiinnostunut useampikin tuottaja, joille olisin kellynt nimirooliin. Mutta käsikirjoitus, jonka eräältä heistä sain luettavakseni, ei ollut erityisen vakuuttava, sillä siinä yritettiin kuvata koko UKK:n elämä. Kokonaisuus rakentui kaiken sen varaan, mikä jo tiedettiin, joten tarina oli yhtä pitkä kuin leveäkin.

Kirjoitin myöhemmin Helsingin Kaupunginteatterille näytelmän *Kekkonen ja Kremlin tanssikoulu*, jossa keskityin vuoden 1961 noottikriisiin, johon tiivistyy Kekkosen vallankäytön tunnusomaisin piirre. Kuvasin sitä, miten Kekkosen käytti ulkopoliittikkaa sisäpolitiikkansa tarpeisiin ja varmisti toisen kautensa presidenttinä. Aikalaisista monet, kuten Tuure Junnila, näkivät kirrkaasti Kekkosen puljaamisen mutta eivät onnistuneet kaatamaan presidenttiä palliltaan. Noottikriisiä ratkomaan Kekkosen matkusti delegaation kanssa Moskovaan, mutta kun neuvottelut eivät tuottaneet tulosta, Hruštšov ja Kekkosen sulkeutuivat kaksin erilliseen huoneeseen – ja kuinka ollakaan, kriisi laukesi. Mikä oli niin vaikeaa tai salaista, ettei yksikään toinen delegaation jäsenistä saanut olla kuulemassa? Kabinetissa kenties todettiin vodkalasin äärellä, että ilveily oli tehnyt tehtävänsä, ystävyyspolitii-kan ja Kekkosen vastustajat nujerrettu mutta samalla pienen maan presidentti saatu silmukkaan, jonka hän itse laittoi kaulaansa saadakseen palkintonsa, jatkoon presidenttinä. Näytelmään kirjoitin dialogin, jonka lopuksi Hruštšov muistuttaa: ”Älkää unohtako, gospodin

Kekkonen, nyt olemme ystäviä, mutta tarpeen tullen nitistämme teidät kuin kirpun koiran niskasta.”

Noottikriisiin keskittyvä näytelmäni ei tietenkään ole koko totuus Kekkonen merkityksestä, yhtä vähän kuin mikään muukaan tulkinta. Sama pätee muistelmiin: nekään eivät ole koskaan koko totuus.

Saunan päädyssä kasvoi vuosikymmenet suuri, latvukses-
taan laho paju, joka oli kallellaan kaivolle päin. Kesähel-
teillä kuumimpaan aikaan päivästä sen varjossa oli hyvä
askarrella milloin mitäkin, enkä siksi tohtinut kaataa sitä,
vaikka ystäväni Tuomas viime vuosina oli näkevinään,
ettei puuvanhus kauan jaksaisi vastustaa maan vetovoii-
maa. Olin monena kesänä aikeissa helpottaa sen taakkaa,
kivuta tikkailla kuuden metrin korkeuteen ja sahata täysin
kuivuneen paksun haaran pois, mutta se oli täynnä käpy-
tikan ja harmaatikan tekemiä koloja, joiden arvelin vielä
kelpaavan asunnoiksi pienemmille linnuille, joten karsi-
minen jäi.

Eräänä marraskuisena myöhäisiltana kaarsin mökin
pihaan ja näin, että neljä vuosikymmentä iloksemme
pihaa koristanut suuri paju vanhus oli rojahtanut maahan
ja makasi pitkin pituuttaan takapihalla ylimmät oksat
kaivon kannen päällä. Läheinen pieni omenapuu oli sekin
saanut osansa, pari haaraa roikkui katkenneina, ja puun

suojaksi laittamani verkko oli kasassa. Vastasatanut lumi oli kuin suruharso puun päällä, ja tuntui kuin olisin menettänyt vanhan ystävän. Olen jo sen ikäinen, että ajatus kuolemasta tuntuu luonnollisemmalta ja jokaisen läheisen tai tuttavan lähtö tuo oman kuoleman lähemmäksi. Eikä suuri puu tehnyt poikkeusta. Illan pimeydessä lohduitin itseäni arvioiden polttopuun määrää, joka rungosta kertyisi.

Seuraavana päivänä aloin pätkiä suuria oksia ja olin juuri päässyt hyvään vauhtiin, kun vanha ja vuosia hyvin toiminut Stihl-saha alkoi helistä ja sammui. Oli kuin saha olisi ilmaissut, ettei se suostu silpomaan arvokasta totemia palasiksi. Pakoputken virkaa tekevä peltitötterö oli irronnut ja irrotessaan vääntänyt ketjun mutkalle. Arvelin, että sahan korjaaminen tulisi kalliiksi ja ennen kaikkea veisi aikaa, joten soitin Tuomakselle, joka kehotti ostamaan Husqvarnan, jota piti parempana. Katsoin netistä jälleenmyyjät, mutta koska oli lauantai ja kello varttia yli yhden, lähin avoinna oleva myymälä löytyi Ylöjärveltä. En ennättäisi liikkeeseen ennen kahta, mutta myyjä lupasi puhelimesta odottaa varmaa ostajaa. Valitsin parhaan mallin ja siihen pitemmän laipan, jolla pajun paksun rungon pätkiminen sujuisi helpommin. Ostin myös metsurin housut, joita ilman olin vuosikaudet onnistunut sahaamaan milloin mitäkin ilman haavereita.

Uuden sahan terä upposi runkoon kuin juustoon, ja työ joutui niin, että pätkin koko puun yhtä soittoa ja sain

urakan valmiiksi iltapimeällä. Vaikka puu oli kaatunut lahouttaan, sen uloimmat kerrokset olivat tervettä puuta, jonka lämpöarvot olivat kelvolliset. Maassa makaavaa puuta sahatessa työasento on kaiken aikaa kumarainen, mutta selkä, joka aamuisin muistuttaa ikävuosista, ei ollut urakasta moksiskaan. Sanotaan, että innokkuus on luovan ihmisen näkyvin tuntomerkki, ja vaikka rungon sahaaminen ei luovuutta liiemmin edellytä, innokkuus teki työstä kevyttä. Sunnuntaipäivän vietin kärräämällä sahaamani pätkät navetan viereen pinoon ja peltien alle suojaan. Seuraavana keväänä teimme Sepon kanssa pajunpätkistä polttopuuta, minä klapikoneen käyttäjänä ja Seppo raskaammassa työssä pinoajana, ja syksyn tullen puut kesän kuivuttuaan päätyivät polttopuiksi.

Paju, jonka olemassaolo oli aina ilahduttanut minua, teki viimeisen palveluksensa luovuttamalla lämpönsä. Ihmisen arvo mitataan samoin: annatko muille lämpösi vai kylmyytesi.

Navetta oli seissyt ränsistyneessä kunnossaan kolmekymmentäkahdeksan vuotta siitä, kun tila hankitiin. Sinä aikana olin joka kesä katsellut notkollaan olevaa kattoa ja vinoja seiniä pohtien remontointia tai koko hökötyksen jyräämistä maan tasalle. Vanhan kunnostus on joskus työläämpää kuin kokonaan uuden teko, mutta kun tarvit-

tava puutavara kuitenkin oli jo paikalla ja tarvittiin vain rakennuksen kasaan ryhdistäminen, päädyin remonttiin.

Huhtikuun lumet olivat jo sulaneet, kun iski pakkanen. Olin aiemmin kantanut kaiken navettaan vuosien aikana kertyneen ladon puolelle, siis sille puolelle, jossa aikoinaan oli säilytetty talven heinät, ja nyt alkaisi varsinaisen navetan tiiliverhouksen purku. Tiilet oli muurattu syrjälleen ja peitetty rappauksella, jota nyt koristivat halkeamat ja hämähäkin seitit. Olin varautunut kovaan urakkaan, mutta lekalla kopauttamalla tipahtikin kerrallaan useita tiiliä. Pöly alkoi täyttää huonetta, joten hain hengityssuojan, jossa oli sininen suodatinkuppi naamarin molemmin puolin, ja hengittäminen oli sen vuoksi kevyttä. Mutta lekan ja välillä rautakangen heiluttelu kävi työstä, jota tosin edesauttoi kylmyys – oli pakko olla koko ajan liikkeessä. En löytänyt paksumpia työhanskoja, ja kun jääkylmä rautakanki kohmetti kouria, jouduin välillä lämmittelemään niitä housun taskuissa. Navetan matalan ja raskaan oven olin raivannut pois karneineen, jotta sain vietyä kottikärryllä lankkusiltaa myöten tiilikuorman kerrallaan ulos. Päivänvalossa ihastelin erivärisiä ja -kokoisia tiiliä, joissa oli vahva käsityön jälki. Navetan rakentaja Otto Mast lienee hankkinut tiilet eri työmaiden ylijäämistä, niin erikokoisia ja -värisiä ne olivat.

Reikätiilet keksittiin myöhemmin, mutta nämä olivat vaikuttavan painavia möhkäleitä, joiden käsittelyyn ei pienempi koura riittäisi. Muurarin työssä kädet joutuvat

koville mutta pahimmin vioittuu selkä. Kun mökin laajennuksessa koitti vaihe, jossa tarvittiin uuden saunan muurin ja hormin laittajaa, työn otti vastaan Pentti, paikakuntalainen muurari, poikineen. Minä toimin myllärinä, sekoitin laastiin sementin ja kärräsin paljuihin, Tuomas rakensi telineitä sitä mukaa kuin hormi kohosi, ja kaksikko latoi tiiliä niin rivakasti, että muuri, hormi ja terassin puoleinen takka olivat valmiit kahdessa päivässä. Pentti oli jo tuolloin lähellä eläkeikää, mutta työ sujui vielä. Sen sijaan paikallaan seisominen pidemmän aikaa oli kuulemma kivuliasta. Pahinta oli Pentin kertoman mukaan vaimon kanssa ostoksilla käyminen. Jollei kauppan eteisestä löytynyt tuolia, oli pakko lähteä liikkeelle.

Millaisia mahtoivat olla entisaikojen muurarien tai repsikkojen nivelvaivat? Vanhoissa kuvissa Helsingin kerrostalotyömailta naiset kantavat olallaan laastilaatikkoa tai tiiliä puisella telineellä selässään. Ylös ja alas puisia portaita tuulessa, tuiskussa tai polttavassa helteessä. Ja kannettavaa sodan jälkeisillä rakennustyömailla riitti. Muistan lapsuudestani vanhuksilla työn köyristämiä selkiä tai raskaan työn runtelemia jalkoja, jollaisia ei nykyisin enää juuri näe. Riisitaudin vääntämistä jäsenistä puhumattakaan.

Minulle tiilien irti lyönti tai kärräys oli tietysti sopivaa vaihtelua ohjaajan työhöni, jota teen enimmäkseen istuen ja välillä lavalle nousten. Tiilet, jotka seinällä ollessaan olivat siisteissä riveissä syrjällään, muodostivat nyt

navetan takana metsän laidassa näyttävän kasan. Lattialle pudotessaan monet tiilistä menivät palasiksi, mutta suurin osa säilyi ehjänä. Myöhemmin naputtelin muurarin vasaralla niihin jääneen laastin irti pukkien varaan nostamani tason päällä ja pinosin puhtaat tiilet siististi kuormalavan päälle mahdollista myöhempää käyttöä varten.

Olen rakastanut tiilestä muurattuja vanhoja taloja siitä lähtien, kun Haminan varuskunta-alueella asuimme sellaisessa. Kadettikoulunkadun kotimme oli keisarivallan aikuisia saman kaavan mukaan rakennettuja punatiilitaloja, joita löytyy edelleen vanhoista varuskuntakampungeista. Tiilien pinnassa näkyi kuin hieroglyfeinä polton ja käsittelyn jälkiä, jotka tekivät jokaisesta tiilestä yksilöllisen. Joissakin tiilissä oli viivamerkintöjä ja numeroita kertomaan, milloin tiilet oli lyöty, kasattu ja kuivutetaan valmiita uuniin. Ja uunista tullessaan oli jokainen saanut oman värinsä riippuen saven laadusta, hiekan määrästä, ladonnasta ja siitä, kuinka lähellä liekkejä savi-tiili oli ollut. Suomessa savi on rautapitoista, mikä tekee tiilistä punasävyisiä, ja jos saven sekaan lisätään sahajauhoja, mikä lisää pakkasenkestävyyttä, tuottaa sekin oman vivahteensa tiilen pintaan.

Ylimpiä tiiliä pudotellessa työnsin kottikärryn suoraan niiden alle, jolloin vältyin nostelemasta niitä erikseen, vaikka lattialle vähitellen kertyvä laastikasa toimi pehmusteena putoaville kiville ja esti niitä särkymästä. Kun nuorena miehenä tilasin kuorman hiekkaa tontin rajalle,

jaksoin juosten kärrätä koko kasan tontin tasoitteeksi, kun ajattelin sillä kurilla vahvistuvani jääkiekkoilijana. Sellainen ei enää onnistunut, ja laskin tarkkaan tiilien määrän, että jaksaisin työntää kuorman kiikkerää lankkua pitkin ylös ja ulos. Kun kaikki tiilet oli purettu ja viety pinoon, jatkoin työtä kärräämällä laastin ja tiilenkappalet takapihalle paikkaan, jossa keväisin olin polttanut kuivia oksia ja lehtiä.

Tiiliseinän takaa paljastui lautaseinä, joka vuosien saatossa oli hapertunut niin että se irtosi käsin lähes ilman työkaluja. Lautaseinän ja ulkolaudoituksen välissä ei ollut minkäänlaista eristettä, mikä tuntui omituiselta. Navetassa oli ollut tilaa kolmelle lehmälle, ja aprikoin, mahdoiko niiden ruhojen tuottama lämpö riittää talven pakasissa. Laudat pölysivät lattialle pudotessaan vielä enemmän kuin tiilet, ja siunasin hengityssuojaani, kun laudoista paljastui sitä enemmän rottien syömiä reikiä, mitä lähemmäs lattiapintaa etenin.

Kärräsin laudat takapihalle, ja koska oli niin kylmä, sytytin niistä nuotion, joka pian laajeni kokoksi, jonka hehkussa välillä levähdin ja lämmittelin käsiäni. Mökkiämme ympäröi navetan takana pohjoisen puolella sankka kuusimetsä, etelän puolella peltoaukea, jota en koskaan väsy ihailemaan. Kevään tullen ilmestyvät joutsenet ja kurjet, kaksi pariskuntaa, joiden tulo on aina yhtä sykkähdyttävää. Joutsenten laulu, niiden siipien nariseva ääni, joka erottuu, kun ne sattuvat lentämään tarpeeksi

matalalla, ja varsinkin kurkien huudot osuvat johonkin ikiaikaiseen minussa, tunnen olevani elossa, tunnen nuortuvani ja voimistuvani, kun taas yksi kevät ja kasvun kausi kierähtää alkuun.

Huhtikuun auringossa tapaan kävellä suurella peltoaukealla ja vain katsella talven jäljiltä hitaasti heräävää maata, nauttia sen väkevästä tuoksusta ja tähytä lintuja, jotka siellä täällä pyrähtelevät lentoon. Joskus kuulin kurkien kaukaisen kirkunan ja etsin niitä horisontista eri puolilta peltoaukeaa, mutta vaikka ääni kuului, yhtä ainutta kurkea en nähnyt. Sitten satuin vilkaisemaan kohetisuoraan ylös ja näin, kuinka korkealla kevään kirkkaudessa monikymmenpäinen kurkien parvi liihotteli piirissä kaarrellen, otti korkeutta suurten siipien haroessa ilmaa ja jatkoi uljasta lentoaan kohti kotikontujaan.

Viime vuosina joutsenpariskunnan seuraan on liittynyt kolmanneksi pyöräksi koiras, joka tämän tästä päätyy nujakoimaan, kun polyamorinen suhde ei sytytä perinteisen liiton kannalla olevaa ukkomiestä. Pariskunta lentää peltoaukealla muutaman sata metriä loitommas, mutta kiihkeä kosija lehahtaa pian perässä ja konflikti on valmis. Kun äijät käyvät omia käräjiään, tonkii naaras kaikessa rauhassa peltoa eikä vaikuta panevan pahakseen vieraan viettelyksistä.

Urakkapäivieni ruokavalio on hyvin yksinkertainen, ostan palan lohta tai lihaa, jonka paistan muutaman tomaatin kanssa. Paha tapani on siirtää isompaa nälkää

pikaisella kahvikupilla ja leivällä. Niin teen nytkin ja lähdän kahvikuppi kourassa navetalle ihailemaan työni jälkiä. Koska lattia oli valettu jo edelliskesänä, siis ennen tiiliseinän purkua, on seinän ja lattian kulmaan jäänyt valun sisältä töröttämään kerros tiiliä. Ilta on pimentynyt, mutta en malta lopettaa vaan etsin moskan, jolla alan hakata tiiliä murskaksi yksi kerrallaan. Moskan heiluttelu kumarassa asennossa käy työstä, ja työ etenee hitaasti mutta nopeutuu hiukan, kun keksin käyttää vanhaa kirvestä apuna. Moskalla lyöden sen terä puraisee vaaleista huokoisemmista tiilistä koko näkyvän osan, tummanpunaisia tiiliä joudun hakkaamaan enemmän, mutta silti valuun jää kiinni iso osa tiiltä. Pengon esiin edelliskesänä ostamani vahvan iskuporakoneen, istutan siihen talttamaisen terän ja täristelen tiilet lattian tasoon murskaksi.

Kun teen työtä yksin, suustani pääsee tahattomia tai tarkoituksellisia lauseita. Todistan onnistumistani tai huuahdan ja kiroan virhettäni. Lausun katolta pudonneelle vasaralle arvion teostaan siinä toivossa, että se ottaisi opikseen eikä enää putoilisi. Huomaan myös usein kommentoivani asiaa, jota olen mielessäni pohtinut. Muistan Robinson Crusoea, joka puhui saarensa yksinäisyydessä, ettei olisi tullut hulluksi. Kumpi oli tärkeämpää, puhua vai kuulla ihmisen ääntä, olkoonkin, että se oli hänen omansa?

Kello tulee puoli yhdeksän, ja illan pääuutislähetys olisi hyvä syy keskeyttää, mutta en malta lopettaa nyt,

kun olen päivän urakassa loppusuoralla. Satun vilkaise-
maan seinää vasten nojallaan olevaan vanhaan ikkuna-
ruutuun, josta kasvoni peilautuvat. Naurahdan, sillä olen
kauttaaltani harmaan pölyn peitossa, vain suun seutu on
vaaleampi kiitos suojaimen, jota ilman kaikki pöly olisi
keuhkoissa. Kun Helsingissä purettiin aikoinaan vanhat
VR:n makasiinit, niiden tiilistä löytyi myrkyllistä kreo-
soottia, jota en uskonut purkamissani tiilissä olleen, mutta
lautaverhouksessa mellastaneet jyräjät eritteineen voisi-
vat vuosien takaa pölläyttää kitkerät terveisensä, minkä
vuoksi hengityssuojani oli tarpeen.

Yhtäkkiä iskee väsymys, matala verenpaineeni muis-
tuttaa itsestään, kun nousen nopeasti seisomaan ja hor-
jahdan niin, että olen kaatua kottikärryyn. Mutta en vie-
läkään pääse työmaalta, istahdan korotukselle, jolta
lehmät ovat aikanaan syöneet appeensa, ja tuijotan pai-
kalleni jähmettyneenä haperon laudoituksen takaa pal-
jastuneita lahoja pystyrunkoja. Huomenna revin niihin
jääneet ruostuneet naulat irti tai hakkaan lyttyyn,
ettemme uusia runkotolppia niiden oheen pystyttäes-
sämme revi niihin käsiämme. Tiedän, että nukkumaan
mennessä tämä näky siivittää minut uneen, kun kuvitte-
len tulevia työvaiheita.

Tuomas on jo talvella remontista sovittaessa nähnyt
mielessään, mitä korjaus vaatii, ja luetellut ammattimie-
hen varmuudella työvaiheet ja saanut kaiken vaikutta-
maan yksinkertaiselta. En liene ainoa, jonka on aina

pakko jäädä hetkeksi arvioimaan päivän aikaansaannoksia ja suunnittelemaan seuraavan päivän urakkaa. Työstä tulee nautinnollista, kun sitä voi tehdä mielessään jo hyvän aikaa ennen varsinaista aloitusta. En ole jahkailumiehiä, mutta käytäntö on opettanut, että hyvä suunnittelu säästää aikaa ja miestä.

Laitan saunan lämpiämään, jätän pölyiset vaatteet ulkoseinustalle naulaan ja teepannua täyttäessä yritän saada käsityksen, mistä teeveen *A-studiossa* on kyse. Kun sauna on lämmin, en jaksakaan ottaa löylyä vaan tyydyn pesemään itseni suihkussa. Saunan ikkunasta näen pimeydessä navetan seinän ja siinä tummana erottuvan ikkuna-aukon. Kävelen pyyhe lanteilla ulos mökin valojen ulottumattomiin ja pakastuvassa illassa tähyän linnunrataa, joka loistaa ylläni.

”En paljasta mitään, kerron kaiken.”

”En tiedä, mistä olen kotoisin, asuin ennen kolmattakymmentä ikävuottani viidellä eri paikkakunnalla kahdessa-kymmenessä neljässä eri osoitteessa. Varuskuntasairaalan lääkärin mukaan olin lapsena yliherkkä, sitä peitellessä olen tehnyt pahimmat virheeni elämässä. Mutta myös parhaimmat onnistumiseni teatterissa.”

Näyttelijä-ohjaaja Kari Heiskasen tie suomalaisen teatteri-, televisio- ja elokuvamaailman huipulle alkoi 1950-luvun Hämeenlinnasta. Sotilasisän poika varttui Haminan varuskunnassa, jossa hän sai myös ensikosketuksensa teatteriin – ja kuuli repliikin, josta sittemmin tuli hänen ammatillinen avainlauseensa: ”Murhan voi tehdä lihakirveellä tai nuppi-neulalla!”

Navetta on kuvaus herkästi ahdistuvasta pojasta varuskunnan miehisessä kasvuympäristössä. Nuorukaisesta, joka kouluvuosien hukatun etsikkoajan jälkeen onnistuu omaksi ja muiden yllätykseksi pääsemään teatterikouluun. Opiskelijasta, joka estoineen on itse oman tekemisensä pahin este, näyttelijästä joka syttyy kannustuksesta ja alkaa vähitellen löytää omaa ääntään, perheenisästä joka toistaa oman isänsä virheitä. Ja viimein ohjaajasta ja kirjailijasta, joka vuosikymmenten kuluessa ymmärtää yllättäen etabloituneensa asemaan, jossa lempeys itseä ja muita kohtaan on mahdollista.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-7933-6